

DOI 10.11603/1681-2786.2024.1.14622
УДК 616.351-006.6-036.22-053.8:314.14(477.81)

Ю. Ю. КОЗАР

ЕПІДЕМІОЛОГІЯ РАКУ ПРЯМОЇ КИШКИ В РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Луганський державний медичний університет, м. Рівне, Україна

Мета: дослідити та проаналізувати епідеміологію раку прямої кишки в Рівненській області.

Матеріали і методи. *Матеріали:* дані Національного канцер-реєстру України та Рівненського обласного канцер-реєстру за 2017–2022 рр. *Методи:* бібліосемантичний, медико-статистичний, структурно-логічного аналізу.

Результати. Аналіз наукових інформаційних джерел указує на безперервне зростання захворюваності населення на злоякісні новоутворення. Проблема злоякісних новоутворень вийшла за рамки системи охорони здоров'я та набула проблеми загальнодержавного масштабу, урахувавши чинники їх розвитку та наслідки. Смертність внаслідок злоякісних новоутворень у світі займає друге місце після захворювань серцево-судинної системи.

Епідеміологія раку прямої кишки в Рівненській області характеризується такими показниками, як: тенденція до зростання рівня захворюваності дорослого населення за роки дослідження з більш високою часткою захворілих чоловіків (60,5 %), аніж жінок (39,5 %), при перевищенні в 1,4 раза національного показника. За роки дослідження в області реєструється стійка тенденція до зростання рівня поширеності серед дорослого населення раку прямої кишки: від 116,7 до 159,0 в розрахунку на 100 тис. дорослого населення. Вказані показники мають достовірні відмінності в розрізі адміністративних територій області.

Висновки. Загальну епідеміологічну ситуацію в Рівненській області щодо раку прямої кишки можна характеризувати як несприятливу.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: Рівненська область; рак прямої кишки; захворюваність; поширеність; смертність.

Аналіз наукових інформаційних джерел вказує на безперервне зростання захворюваності населення на злоякісні новоутворення. Щорічно у світі реєструють близько 6 млн нових випадків захворювання на злоякісні новоутворення з більш високими рівнями захворюваності чоловіків, аніж жінок [5, 8]. При цьому в економічно розвинених європейських країнах від онкологічних захворювань щорічно помирає 837 тис. осіб та реєструється близько 4 млн нових випадків указаних захворювань [4]. Дослідники проблеми вказують на те, що смертність внаслідок злоякісних новоутворень у світі займає друге місце після захворювань серцево-судинної системи [6, 7]. Необхідно зазначити, що проблема злоякісних новоутворень вийшла за рамки системи охорони здоров'я та набула проблеми загальнодержавного масштабу, урахувавши чинники їх розвитку та наслідки [1, 3].

Тягар соціально-економічних труднощів в Україні посилюється війною проти російської агресії, що зумовлює стресові ситуації серед населення та погіршення його здоров'я [2].

Мета роботи: дослідити та проаналізувати епідеміологію раку прямої кишки в Рівненській області.

Матеріали і методи. *Матеріали:* дані Національного канцер-реєстру України та Рівненського обласного канцер-реєстру за 2017–2022 рр. *Ме-*

тоди: бібліосемантичний, медико-статистичний, структурно-логічного аналізу.

Результати дослідження та їх обговорення. На першому етапі дослідження було вивчено та проаналізовано статистичні дані щодо захворюваності дорослого населення Рівненської області на рак прямої кишки. Отримані результати наведено в таблиці 1.

Аналіз наведених у таблиці 1 даних указує на те, що в Рівненській області в цілому реєструється тенденція до зростання рівня захворюваності населення на рак прямої кишки. Гранична різниця показника в розрізі адміністративних територій відрізняється в 2,4 раза: від 10,1 в м. Дубні до 24,5 в розрахунку на 100 тис. дорослого населення області в м. Острозі. При цьому середній показник захворюваності в області в 1,4 раза вищий, аніж середній показник захворюваності населення на рак прямої кишки в цілому в Україні.

Далі було вивчено та проаналізовано дані щодо розподілу захворілих на рак прямої кишки за віком. Отримані результати наведено в таблиці 2.

Аналіз наведених у таблиці 2 даних указує на те, що в Рівненській області найвищі рівні захворюваності населення на рак прямої кишки реєструються у віці 55–74 роки. На другому місці у структурі вікового розподілу захворілих виступає населення у віці 75 років та старше, а на третьому місці – населення у віці 30–54 роки.

Таблиця 1. Захворюваність дорослого населення Рівненської області на рак прямої кишки, 2017–2022 рр. (на 100 тис. дорослого населення)

Адміністративна територія	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2022 до 2017
Міста							
Дубно	6,6	24,1	13,5	31,0	13,8	10,1	+3,5
Острог	32,5	16,3	8,4	17,2	17,1	24,5	-8,0
Рівне	26,2	25,9	24,1	21,6	30,5	23,8	-2,4
Райони							
Вараський	20,3	16,9	15,3	12,5	8,6	19,1	-1,2
Дубенський	10,3	20,2	15,7	21,8	14,4	19,1	+8,8
Рівненський	24,8	24,1	24,7	20,8	24,7	23,5	-1,3
Сарненський	18,9	14,1	15,4	13,3	16,0	16,0	-2,9
По області	22,1	22,4	21,5	18,6	20,7	23,2	+1,1
Україна	21,1	20,9	21,5	19,2	21,1	16,3	-4,8

Таблиця 2. Розподіл захворілих на рак прямої кишки за віком, 2017–2022 рр., %

Рік	Віковий період, роки				
	18–29	30–54	55–64	65–74	75 і старше
2017	–	13,8	31,3	28,7	26,1
2018	0,5	12,7	28,9	35,5	22,3
2019	–	14,1	33,0	31,4	21,5
2020	–	12,0	38,0	36,1	13,9
2021	0,55	19,9	32,0	33,4	14,3
2022	0,5	15,0	34,5	36,0	14,2

Далі було вивчено та проаналізовано дані щодо розподілу захворілих на рак прямої кишки за статтю. Отримані результати наведено в таблиці 3.

Аналіз наведених у таблиці 3 даних указує на те, що за період дослідження структура захворілих на рак прямої кишки за статтю набула певних змін. Частка захворілих жінок зменшилася, а частка чоловіків відповідно зросла в 1,3 раза. В 2022 р. частка захворілих на рак прямої кишки чоловіків

в 1,5 раза перевищувала частку захворілих жінок.

Наступним кроком дослідження стало вивчення показників поширеності серед дорослого населення Рівненської області раку прямої кишки в розрізі адміністративних територій. Отримані дані наведено в таблиці 4.

Аналіз наведених у таблиці 3 даних указує на те, що за роки дослідження в Рівненській області реєструється стійка тенденція до зростання

Таблиця 3. Розподіл за статтю захворілих на рак прямої кишки, 2017–2022 рр., %

Рік	Стать			
	чоловіки		жінки	
	абс.	%	абс.	%
2017	95	48,7	100	51,3
2018	105	53,3	92	46,7
2019	100	52,4	91	47,6
2020	98	59,0	68	41,0
2021	96	53,1	85	46,9
2022	121	60,5	79	39,5

Таблиця 4. Поширеність серед дорослого населення Рівненської області раку прямої кишки, 2017–2022 рр. (на 100 тис. дорослого населення)

Адміністративна територія	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2022 до 2017
Міста							
Дубно	122,9	126,6	141,6	169,0	167,3	162,2	+39,3
Острог	178,9	163,6	173,8	214,6	206,8	222,8	+43,9
Рівне	152,4	165,2	178,3	186,5	208,5	225,2	+72,8
Райони							
Вараський	90,0	96,2	88,2	95,8	95,4	106,2	+16,2
Дубенський	98,7	107,7	113,8	124,1	129,5	139,9	+41,2
Рівненський	139,1	149,2	162,8	168,8	183,9	193,5	+54,4
Сарненський	76,9	77,2	81,7	87,7	97,5	98,1	+21,2
По області	116,7	124,5	131,2	139,4	150,2	159,0	+42,3
Україна	129,8	135,1	141,6	147,0	155,3	157,1	+27,3

рівня поширеності серед дорослого населення раку прямої кишки. Гранична різниця вказаного показника в розрізі адміністративних територій відрізняється: від 98,1 на 100 тис. дорослого населення в Сарненському районі до 225,2 у м. Рівному.

В 2022 р. показник поширеності серед дорослого населення Рівненської області раку прямої кишки є на 1,9 в розрахунку на 100 тис. дорослого населення вищим, аніж у цілому в Україні.

Далі були досліджені та проаналізовані дані щодо смертності дорослого населення Рівненської області внаслідок раку прямої кишки в розрізі адміністративних територій та у зрівнянні з даними по Україні в цілому. Отримані дані наведено в таблиці 5.

Аналіз отриманих у ході дослідження та наведених у таблиці 3 даних указує на те, що за період

дослідження (2017–2022) в Рівненській області, як і в цілому в Україні, реєструється стійка тенденція до скорочення рівня смертності дорослого населення внаслідок раку прямої кишки. Найвищий рівень скорочення показника зареєстровано в м. Острозі: 31,9 на 100 тис. дорослого населення. В м. Рівному зареєстровано зростання вказаного показника на 0,6. Гранична різниця в розрізі адміністративних територій відрізняється в 2,5 раза: від 5,8 у Вараському до 14,5 у Сарненському районі.

Наступним кроком дослідження були встановлені та проаналізовані статистичні дані щодо контингенту хворих, які не прожили одного року, з числа вперше виявлених із раком прямої кишки в розрізі адміністративних територій та у зрівнянні з даними по Україні в цілому. Отримані дані наведено в таблиці 6.

Таблиця 5. Смертність дорослого населення внаслідок раку прямої кишки, 2017–2022 рр. (на 100 тис. дорослого населення)

Адміністративна територія	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2022 до 2017
Міста							
Дубно	16,6	3,0	13,4	10,3	20,5	6,4	-10,2
Острог	40,6	8,3	–	16,8	8,6	8,7	-31,9
Рівне	9,6	14,2	14,3	15,9	8,8	10,2	+0,6
Райони							
Вараський	13,5	12,9	16,3	5,7	8,6	5,8	-7,7
Дубенський	16,9	8,7	12,7	10,5	13,6	12,2	-4,7
Рівненський	15,9	14,4	14,5	16,1	10,7	11,1	-4,8
Сарненський	16,1	12,1	9,4	6,6	7,3	14,5	-1,6
По області	15,8	12,9	13,4	12,4	10,3	11,3	-4,5
Україна	12,1	12,1	11,4	10,6	10,5	8,2	-3,9

Таблиця 6. Не прожили одного року з числа вперше виявлених із раком прямої кишки, 2017–2022 рр. (%)

Адміністративна територія	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Міста						
Дубно	20,0	50,0	25,0	50,0	11,1	–
Острог	25,0	25,0	50,0	–	50,0	–
Рівне	22,4	11,5	20,7	21,3	19,0	13,5
Райони						
Вараський	29,4	23,8	35,2	31,2	15,4	33,3
Дубенський	16,0	28,6	25,0	38,1	24,1	21,0
Рівненський	25,0	22,8	26,0	23,1	21,5	14,2
Сарненський	17,8	17,9	19,0	13,0	15,0	12,5
По області	23,0	23,1	25,6	23,2	21,0	15,6
Україна	27,6	25,4	24,6	25,0	22,2	22,2

Аналіз наведених у таблиці 3 даних указує на те, що частка хворих, які не прожили одного року, з числа вперше виявлених із раком прямої кишки за роки дослідження коливалася від 15,6 % в 2022 р. до 27,6 % в 2017 р. Різниця складає 1,8 раза. В 2022 р. гранична різниця названого показника в розрізі адміністративних територій області коливалася в 2,7 раза: від 12,5 % в Сарненському районі до 33,3 % у Вараському районі. При цьому в містах Дубні та Острозі хворих, які прожили менше року після встановлення діагнозу раку прямої кишки, не було. В області вказаний показник на 6,6 % нижчий, аніж у цілому в Україні.

Висновки

Епідеміологія раку прямої кишки в Рівненській області характеризується такими показниками, як тенденція до зростання рівня захворюваності дорослого населення в динаміці 2017–2022 рр. із більш високою часткою захворілих чоловіків (60,5 %), аніж жінок (39,5 %), при перевищенні в 1,4 раза національного показника, із найбільшими рівнями захворюваності у віці 55–74 роки; тенденція до скорочення рівня смертності дорослого населення області внаслідок раку прямої кишки.

Перспективи подальших досліджень пов'язані із вивченням стану організації медичної допомоги в Рівненській області хворим на рак прямої кишки.

Список літератури

1. *Злоякісні новоутворення в Україні: аналітично-статистичний довідник* / Центр медичної статистики МОЗ України. – К., 2019. – 90 с.
2. *Наслідки війни з Російською Федерацією для охорони здоров'я України* / І. С. Миронюк, Г. О. Слабкий, О. С. Щербінська, В. Й. Білак-Лук'янчук // *Репродуктивне здоров'я жінки*. – 2022. – № 8. – С. 26–31.
3. *Профілактика рака и борьба с ним в контексте комплексного подхода* // Семидесятая сессия Всемирной ассамблеи здравоохранения. – 2017. – Режим доступа : <https://iris.who.int/handle/10665/275679>.
4. *Рак. Основні факти*. – Режим доступу : <https://www.who.int/ru/news-room/fact-sheets/detail/cancer>.
5. *Рак у 2018 році: понад 18 млн хворих та 9,6 млн смертельних випадків*. – Режим доступу : <https://news.un.org/ru/story/2018/09/1338042>.
6. *Слабкий Г. О.* Захворюваність та смертність населення України – як світова проблема / Г. О. Слабкий, А. І. Зозуля // *Зб. наук. праць співробітників НМАПО ім. П. Л. Шупика*. – К., 2012. – Вип. 21, кн. 2. – С. 706–711.
7. *Смертність населення за причинами смерті в Україні у 2015–2021 роках (аналітично-статистичний довідник)*. – К., 2022. – 32 с.
8. *Global Cancer Observatory: Cancer Today* / J. Ferlay, M. Ervik, F. Lam [et al.]. – Lyon : International Agency for Research on Cancer, 2020. – Access mode : <https://gco.iarc.fr/today>.

References

1. (2019). *Zloiakisni novoutvorennia v Ukraini* [Malignant neoplasms in Ukraine]. Kyiv: Tsentr medychnoi statystyky MOZ Ukrainy [in Ukrainian].
2. Myroniuk, I., Slabkyi, G., Shcherbinska, O., & Bilak-Lukianchuk, V. (2022). *Naslidyk viiny z Rosiiskoiu Federatsiieiu dlia okhorony zdorovia Ukrainy* [Consequences of the war with the Russian Federation for the health care of Ukraine]. *Reproduktyvne zdorovia zhinky – Reproductive Health of Women*, 8, 26-31 [in Ukrainian].

3. (2017). Profilaktika raka i borba s nim v kontekste kompleksnogo podkhoda [Prevention and control of cancer in the context of a comprehensive approach]. *Semidesyataya sessiya Vsemirnoy assamblei zdravookhraneniya – Seventieth World Health Assembly*. Retrieved from: <https://iris.who.int/handle/10665/275679> [in Russian].
4. Rak. Osnovni fakty [Cancer. Basic facts]. Retrieved from: <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/cancer> [in Ukrainian].
5. Rak u 2018 rotsi: ponad 18 mln khvorykh ta 9,6 mln smertelnykh vypadkiv [Cancer in 2018: over 18 million cases and 9.6 million deaths]. Retrieved from: <https://news.un.org/en/story/2018/09/1021262> [in Ukrainian].
6. Slabkiy, G.O., & Zozulya, A.I. (2012). Zakhvoryuvanist ta smertnist naselennya Ukrayiny – yak svitova problema [Morbidity and mortality of the population of Ukraine is a global problem]. *Zbirnyk naukovykh prats spivrobotnykiv NMAPO imeni P.L. Shupyka – A collection of scientific works of employees of the P.L. Shupyk NMAPO*, 21(2), 706-711 [in Ukrainian].
7. (2022). *Smertnist naselennya za prychnamy smerti v Ukrayini u 2015–2021 rokakh [Population mortality by causes of death in Ukraine in 2015–2021]*. Kyiv [in Ukrainian].
8. Ferlay, J., Ervik, M., Lam, F., Colombet, M., Mery, L., Piñeros, M., ... Bray, F. Global Cancer Observatory. *Cancer today*. Retrieved from: <https://gco.iarc.fr/today>.

EPIDEMIOLOGY OF RECTAL CANCER IN RIVNE REGION

Yu. Yu. Kozar

Luhansk State Medical University, Rivne, Ukraine

Purpose: to study and analyze the epidemiology of rectal cancer in Rivne region.

Materials and Methods. *Materials:* data from the National Cancer Registry of Ukraine and the Rivne Regional Cancer Registry for the years 2017–2022. *Methods:* biblio-semantic, medico-statistical, of structural-and-logical analysis.

Results. Analysis of scientific information sources indicates a continuous increase in the incidence of malignant neoplasms. The problem of malignant neoplasms has gone beyond the scope of the health care system and has become a problem of a national scale, taking into account the factors of their development and consequences. Mortality due to malignant neoplasms ranks second in the world after diseases of the cardiovascular system.

The epidemiology of rectal cancer in the Rivne region is characterized by such indicators as: a tendency to increase the incidence rate of the adult population over the years of the study with a higher proportion of men (60.5 %) than women (39.5 %) with the highest incidence rates at the age of 55–74 years; the tendency to reduce the mortality rate of the adult population of the region as a result of rectal cancer when the national indicator is exceeded by 1.4 times. Over the years of the study, there has been a steady upward trend in the prevalence of rectal cancer among the adult population: from 116.7 to 159.0 per 100 thousand adults. These indicators have significant differences in the context of the administrative territories of the region.

Conclusion. The general epidemiological situation in the Rivne region regarding rectal cancer can be described as unfavorable.

KEY WORDS: **Rivne region; rectal cancer; incidence; prevalence; mortality.**

Рукопис надійшов до редакції 14.03.2024.

Відомості про автора:

Козар Юрій Юрійович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри поліклінічної терапії, сімейної, військової медицини та фармакології, клінічної фармакології Луганського державного медичного університету.